

<https://doi.org/10.62119/sjn.26.2025.9555>

გიორგი (გოგი) გაჩეჩილაძე
სულიერი გამოცდილების სამყაროში
სამ ტომად
გამომცემლობა: არტანუჯი, 2025

წინამდებარე კრებული – სამტომეული – სხვადასხვა დროს მის მიერ დაწერილ ლიტერატურათმცოდნეობით თუ კულტუროლოგიურ ნაშრომებს, ლექციებს, ინტერვიუებს, რეცენზიებს, პოლიტიკურ ანალიზს აერთიანებს. ეს სამტომეული გზამკვლევი იქნება ყველა აზროვნების მოსურნე ახალგაზრდისთვის (და არა მხოლოდ ახალგაზრდისთვის), ვისაც თვალსაწიერის გაფართოება, მრავალშრიანი საგნებისა და მოვლენების განსხვავებული პერსპექტივით დანახვა აინტერესებს. გიორგი გაჩეჩილაძის კვლევის ინტერესის სფეროში შედის ქართული ლიტერატურის ნიშანსვეტები – შოთა რუსთაველით დაწყებული გალაკტიონით დამთავრებული. მან სრულიად ახლებური კუთხით შემოგვთავაზა თავიანთი სირთულით გამორჩეული და აქედან გამომდინარე, იშვიათად გამოკვლეული ავტორების შემოქმედება, როგორებიცაა დავით გურამიშვილი და ალექსანდრე ყაზბეგი და დაგვიტოვა ფუნდამენტური მონოგრაფიები, რომ აღარაფერი ვთქვათ კვლევებზე ნიკოლოზ ბარათაშვილისა და ილია ჭავჭავაძის შესახებ. აზროვნებასა და ხელოვნებაში მიმდინარე პროცესების თვალსაზრისით, გიორგი გაჩეჩილაძისთვის განსაკუთრებით საგულისხმო იყო რენესანსის და ბაროკოს მიმართება, რომანტიზმისა და მოდერნიზმის ტიპოლოგიური კავშირები. მის კვლევებში დასავლური თეორიული ნააზრევის და კონცეფციების მეშვეობით, გამორჩეულად ცხადადაა გაანალიზებული ქართული ლიტერატურა და ხშირად ეს არცთუ ისე მარტივი თეორიები და კონცეფციები სრულიად ორგანული ხდება ქართული კულტურის წიაღისთვის. მაგალითად, როცა გვთავაზობს რენესანსისა და ბაროკოს მიმართების ანალიზს და ამ დროს რუსთაველისა და სულხან-საბა ორბელიანის ნააზრევს ერთმანეთს ადარებს. ის ამ რთულ ურთიერთდამოკიდებულებას მიშელ ფუკოს ეპისტემის თეორიის მეშვეობით ამოხსნის. განსაკუთრებით შთამბეჭდავია დანაშაულისა და სირცხვილის კულტურების რუთ ბენედიქტისეული კონცეფციისა და ნიცშეს რესენტმენტის გაგების პერსპექტივიდან ქართული კულტურისა და პოლიტიკის ანალიზი, როცა ქართული კულტურის სირცხვილის კულტურის წიაღში მოთავსებით, სრულიად ლოგიკურად იხსნება გიორგი სააკაძისა და სტალინის ისტორიული ფიგურები, ოღონდ აქაც ლიტე-

რატურული ტექსტების კონტექსტში. ასეთივე ნოვატორულია ფროიდისეული ფსიქოანალიზის თუ სოციალური ფსიქოლოგიის (თვითაგება, თვითდაგეგმვა, თვითგაგება) პერსპექტივიდან ნიკოლოზ ბარათაშვილის პოეზიის და აქედან უფრო ფართო, ზოგადქართული ხასიათის წაკითხვა.

გიორგი გაჩეჩილაძის მემკვიდრეობას ორმხრივი განუზომლად მნიშვნელოვანი დანიშნულება აქვს: ერთი მხრივ, მის ნაშრომებში ქართული კულტურა ბუნებრივად თავსდება ზოგადდასავლურ კონტექსტში; მეორე მხრივ კი, პირველი პუნქტიდან გამომდინარე, ქართული კულტურის ზოგადდასავლურ კონტექსტში მოთავსებით, ქართული კულტურა დასავლური სამყაროსთვის გასაგებ ენაზე ამეტყველება.

ირმა რატიანი

დრამის პოეტიკა ქართული აქცენტით

თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2025

წიგნი ეთმობა დრამის პოეტიკის საკითხებს, კერძოდ, დრამის თეორიასა და ისტორიას, აგრეთვე, ქართული ლიტერატურული ტექსტების ჩართულობას აღნიშნულ პროცესში.

ნაშრომი მიზნად არ ისახავს დრამის, როგორც ლიტერატურული გვარის პოეტიკის სრულყოფილ და ყოველმხრივ ანალიზს, არამედ, *დრამატურგიისა და დრამის თეორიის განვითარების მხოლოდ იმ ეტაპების გამოკვეთას, რომლებმაც გარკვეული კვალი ქართულ ლიტერატურასა და დრამატურგიასაც დაამჩნია*, და, შედეგად, შეიქმნა ტექსტები, რომელთა წაკითხვაც შესაძლებელია საერთაშორისოდ აღიარებული *თეორიული მეთოდოლოგიების* ჭრილში. ქართული მასალის თვალსაზრისით, წიგნი დაფარავს კვლევას 1860-იანი წლებიდან 1960-იან წლებამდე, რის შემდეგაც, წიგნის ავტორის აზრით, ქართულ მწერლობაში დრამატურგიის ახალი ტრადიცია მკვედრდება, რომელიც დაკავშირებულია არა მარტო მსოფლიო დრამატურგიის ტენდენციებთან, არამედ – ქვეყანაში მიმდინარე პოლიტიკურ მოვლენებთან და ლიტერატურული ხედვის მკვეთრ ცვლადობასთან.

წიგნში განხილულია როგორც ორიგინალური და გადმოკეთებული პიესები, შექმნილი და დამუშავებული ქართველი დრამატურგების მიერ, ისე – ჰიბრიდული ჟანრის ნიმუშები, ანუ დრამის სტრუქტურის მქონე პროზაული ტექსტები, პირობითად – დრამატურგიული პროზა, რომლებიც, წიგნის ავტორის აზრით, ორგანულად იკითხება დრამის თეორიის კონტექსტში არისტოტელეს პოეტიკიდან ვიდრე რენე ჟირარის თეორიამდე.

ნონა კუპრეიშვილი

საშიში ინტერპრეტაციები

გამომცემლობა: ინტელექტი, 2024

ყველაზე თანმიმდევრულად საბჭოთა ეპოქა მაინც დროს ებრძოდა. ამიტომაც მას ემინოდა ინტერპრეტაციის, რომელიც საუკუნეთა ჭრილში ტექსტის ცხოვრების დანახვის უნიკალური საშუალებაა. სხვა სიტყვებით, ესაა აზრის მარადიული მოძრაობა კლიშეებისა და სტერეოტიპების დასაძლევად.

ინტერპრეტაცია სხვა არაფერია, თუ არა თავისუფალი აზროვნების ერთგვარი კოდი. მისი მოპოვება კი ისეთ სერიოზულ ცნებებს უკავშირდება, როგორიცაა თვითმოქმედება, ინიციატივის გამოჩენა, გონებრივი სიფხიზლე, ნაცვლად ინერტულობისა და შემგუებლობისა. შეიძლება სამყარო ვერ შეცვალო და ამის პრეტენზია, ალბათ, არც უნდა გქონდეს, მაგრამ რწმენა იმისა, რომ „ლიტერატურული სიტყვით შესაძლებელია შენი განცდების წინ წაწევა, განვითარება“, დიდი შვების მომტანია.

მოკლედ, პოსტსაბჭოური ინტერპრეტაციული ნაკადის შესახებ შეიძლება ასეც ითქვას: იდეენობოდა გუშინ, სრულად აღდგა თავის კანონიერ უფლებებში დღეს და იმედია, ხვალაც მკითხველის გზამკვლევად დარჩება.

კოკა ბრეგაძე

გოეთეს „ფაუსტი“: სიმბოლიკა და პოეტიკა

გამომცემლობა: მერიდიანი, 2024

თუკი ათწლეულების განმავლობაში, გოეთეს „ფაუსტით“ დაინტერესებულ მკვლევარებს ამ პოემის შესახებ უახლესი და სიღრმისეული გამოკვლევების გასაცნობად ძირითადად გერმანულენოვანი „გოეთეს წელიწადეული“ ან „ფაუსტისადმი“ მიძღვნილი კრებულები უწევდა წინამძღოლობას, ამჯერად უკვე ქართულენოვან მკითხველს შეუძლია თავის ენაზე გაეცნოს გოეთეს ამ პოემის ყველაზე მნიშვნელოვან საკითხებს. ეს არის პირველი მონოგრაფია გოეთეს „ფაუსტზე“, რომელშიც განხილულია შემდეგი საკითხები: 1. ფაუსტის პერსონაჟის არსი; 2. მეფისტოს პერსონაჟის არსი; 3. გრეთჰენის ტრაგედიის სოციალური და გენდერული ასპექტები; 4. სიყვარულის (ეროსის) კონცეფცია „ფაუსტში“; 5. ფაუსტის „ხსნის“ პრობლემატიკა; 6. მოდერნის ეპოქის ვიზიონები და პროგნოზი „ფაუსტში“; 7. განათლების საკითხები „ფაუსტში“; 8. „ფაუსტის“ სამი პროლოგი და გოეთეს ტრაგედიის პოეტოლოგიისა და პოეტიკის ასპექტები.

ლევან ბერძენიშვილი

ლიტერატურული წახნაგები – რუსთაველიდან ნიცშემდე, №2

გამომცემლობა: ინტელექტი, 2024

„ლიტერატურული წახნაგების“ მეორე ტომი მოიცავს მსოფლიო ლიტერატურას რუსთაველიდან ნიცშემდე. ანტიკურობის უკანასკნელი გრანდიოზული შედეგის, ვერგილიუსის „ენეიდის“ შემდეგ საუკუნეების განმავლობაში მსოფლიო ლიტერატურამ ვერაფერი ვერ შექმნა. ქრისტიანობა ებრძოდა წარმართობას და ფიგურალურად რომ ვთქვათ, „ევლალისა წამება“, „როლანდის სიმღერა“, „ბეოვულფი“ და „ნიბელუნგები“ ებრძოდნენ „ილიადას“, „ოიდიპოს მეფეს“, „მედეასა“ და „მეტამორფოზებს“. ბუნებრივია, ქრისტიანობამ ეს ბრძოლა ვერ მოიგო. დაიკარგა ძველი ტექსტების უდიდესი ნაწილი, მაგრამ ბრძოლას მაინც ჰომეროსი და მისი მეგობრები იგებდნენ. ბოლოს და ბოლოს, მოიძებნა კომპრომისი: არ ივარგა ფორმულამ „როლანდი“ „ილიადის“ წინააღმდეგ, სამაგიეროდ ივარგა ფორმულამ „დანტე და ვერგილიუსი“, ქრისტიანობამ კარი გაუღო ანტიკურობას და მსოფლიო ლიტერატურა ხელახლა იშვა. ეს მოვლენა, უპირველეს ყოვლისა, ჩვენთან დაიბადა. ამიტომ გახსნის ამ ტომს სტატია „რუსთაველი და ჰომეროსი“. რუსთაველი და ჰომეროსი, დანტე და ვერგილიუსი, რენესანსი და ახალი დრო.

წიგნში განხილულია რუსთაველის, დანტეს, რაბლეს, სერვანტესის, შექსპირის, ფრანგული კლასიციზმის წარმომადგენლების – ჟან-ბატისტ მოლიერის, ჟან რასინისა და პიერ კორნელის, რომანტიზმის წარმომადგენლის – ედგარ პოს, რეალიზმის წარმომადგენლების – გუსტავ ფლობერის, ჩარლზ დიკენსის, ემილი ბრონტეს შემოქმედება – ფრიდრიხ ნიცშემდე, ანუ მეცხრამეტე საუკუნის თითქმის დასასრულამდე.

სოფიო შამანიდი

„აუტანელი“ ქალები / აუტანელი კაცები

გამომცემლობა: სულაკაურის გამომცემლობა, 2024

ამ წიგნში თავმოყრილია სოფიო შამანიდის კვლევები, რომლებშიც ავტორი ანტიკური პერსონაჟების ლიტერატურულ სახეცვლილებებს განიხილავს.

„აუტანელი ქალები“ და „აუტანელი კაცები“ რამდენიმე გამორჩეულ ანტიკურ პერსონაჟს (მათ შორის, მედეას, კლიტემნესტრას, ელენეს, აგამემონონს, ოდისევსს და ა.შ.) თავიანთ პარტნიორებთან ურთიერთობის თვალსაზრისით წარმოაჩენს და ასევე გვიჩვენებს, როგორ შეიცვალა დროთა განმავლობაში ამ პერსონაჟების მიმართ სხვა ავტორთა თუ კრიტიკოსთა დამოკიდებულება.

ავტორმა ფილოლოგიური ტექსტები ისეთი სახით წარმოგვიდგინა, რომ წიგნი საინტერესო საკითხავია არა მხოლოდ ფილოლოგებისთვის, არამედ ყველასთვის, ვისაც ქალისა და მამაკაცის ლიტერატურული ურთიერთობები აინტერესებს.

სიმონ დე ბოვუარი

მეორე სქესი – სინამდვილე და მითები (წიგნი პირველი)

თარგმანი: გოჩა ჯავახიშვილი, თამარ ბერიკაშვილი, მზია ბაქრაძე

გამომცემლობა: სულაკაურის გამომცემლობა, 2024

„მეორე სქესი – სინამდვილე და მითები“ – მკითხველი ქართულ ენაზე პირველად გაცნობა წიგნს, რომელსაც ფემინიზმის ბიბლიას უწოდებენ. მან ადამიანთა მსოფლმხედველობა სრულიად შეცვალა. როგორ მოხდა ადამიანთა ერთობის უთანასწორო გაყოფა? როდის და რა გარემოებათა გავლენით იქცა ქალი „მეორე სქესად“, მამაკაცზე დაქვემდებარებულად? რას მოგვითხრობს ისტორია, მითოლოგია ანდა სოციალური მეცნიერებანი „სუსტი“ სქესის დრამატულ თავგადასავალსა და ქალთა მძიმე ხვედრზე?

მე-20 საუკუნის შუა ხანებში სიმონ დე ბოვუარის „მეორე სქესმა“ ნამდვილი ინტელექტუალური „მიწისძვრა“ გამოიწვია. კრიტიკოსები აღიარებდნენ, რომ ამის შემდეგ კაცობრიობა ძველებურად ვეღარ იცხოვრებდა. ქალის ისტორიასა და მენტალურ არსს ავტორი ბიოლოგიის, ფსიქოანალიზის, მატერიალიზმის, ანთროპოლოგიისა თუ ფილოსოფიის ჭრილში განიხილავს. მოგვითხრობს, უძველესი ეპოქებიდან დღემდე რა როლი ერგებოდა ქალებს საზოგადოებაში. ეს წიგნი, გარკვეულწილად, ჩავვრის, ცრურწმენებისა და ყალბი ფასეულობების, ზოგადსაკაცობრიო შეცდომებისა და საბედისწერო ცვლილებების ისტორიაა. ბოვუარი ასაბუთებს, რომ ქალი და მამაკაცი უპირობოდ თანასწორნი არიან.

ჯეფრი რ. დილეო

თანამედროვე ლიტერატურის და კულტურის თეორია: მიმოხილვა

Contemporary Literary and Cultural Theory: An Overview

by Jeffrey R. Di Leo

გამომცემლობა: Bloomsbury Academic, 2025

ეს ენციკლოპედიური სახელმძღვანელო მოიცავს 75 მნიშვნელოვან თემას – ადრეული თეორიიდან პოსტკრიტიკამდე – და გვთავაზობს თანამედროვე ლიტერატურისა და კულტურის თეორიის უახლეს პანორამას. დილეო თავის მასალას ქრონოლოგიურად ალაგებს, რაც მკითხველს საშუალებას აძ-

ლევს, თვალყური ადევნოს ისეთი კრიტიკული მიმართულებების განვითარებას, როგორიცაა სტრუქტურალიზმი, მარქსიზმი, ფსიქოანალიზი, პოსტსტრუქტურალიზმი, ფემინიზმი, ლგბტქ+, ბიოპოლიტიკა, ეკოკრიტიკა, პოსტჰუმანიზმი და სხვა. თითოეული თავი ლაკონურად აჯამებს ძირითად დებატებს, ძირითად ტექსტებს და ძირითად მოაზროვნეებს (ლაკანი, დერიდა, ჰარავეი, ბრაიდოტი და ა.შ.). შესავალი მას ძლიერ სახელმძღვანელოდ აქცევს როგორც სტუდენტებისთვის, ასევე მოწინავე მკვლევარებისთვის. დილეოს მიერ წარმოდგენილი ჩარჩო მკითხველს მოუწოდებს, დააკავშირონ ერთი შეხედვით განსხვავებული ტენდენციები და შეაფასონ აღმოცენების პროცესში არსებული პარადიგმები. რეკომენდებულია სწავლებისთვის, კურსის შესაქმნელად და ა.შ.

ასტრიდ ენსლინი და ელის ბელი

ციფრული გამოწვანება და „არაბუნებრივი“: ტრანსმედიალური თხრობის თეორია, მეთოდი და ანალიზი

Digital Fiction and the Unnatural: Transmedial Narrative Theory, Method and Analysis

by **Astrid Ensslin & Alice Bell**

გამომცემლობა: Ohio State University Press, 2024

ეს კრებული ციფრული მხატვრული ლიტერატურის სფეროში პიონერად იქცა და იკვლევს, თუ როგორ ცვლის ციფრული შესაძლებლობები თხრობას, შემეცნებას და ჟანრს. „არაბუნებრივი“ აქ ციფრული ნარატივების დეფინიციის ხარისხს გულისხმობს: ჰიპერტექსტებს, ალგორითმულ განშტოებას და მულტიმედიალურ ინტერფეისებს. ენსლინი და ბელი გვთავაზობენ ერთიან ჩარჩოს, რომელიც აერთიანებს ტრანსმედიალურ ნარატოლოგიას, გამოთვლით შემეცნებას და მედიის თეორიას. შემთხვევების კვლევების (ინტერაქტიური პოეზიის, მონაცემებზე დაფუძნებული თხრობის, ვირტუალური რეალობის ექსპერიმენტების) მეშვეობით, ისინი ავლენენ, თუ როგორ არღვევს ციფრული მხატვრული ლიტერატურა ტრადიციულ მოლოდინს. ავტორები ამტკიცებენ, რომ საჭიროა ახალი ანალიტიკური ინსტრუმენტები „არაადამიანური“ ნარატივის აგენტების (ბოტები, ხელოვნური ინტელექტები) და ალგორითმული ავტორის როლების შესაფასებლად. ეს წიგნი ექვევება აყენებს თხრობის თეორიის ტექსტზე დაფუძნებულ ვარაუდებს, რაც აიძულებს მეცნიერებს, შემეცნება და მედიაცა გააერთიანონ. განსაკუთრებით ღირებულია ციფრული ჰუმანიტარული მეცნიერებებისა და ნარატიული ეკოლოგიის მკვლევარებისთვის. წიგნის მეთოდოლოგიური სიცხადე მას ბეჭდვის შემდგომი ტექსტური ფორმების ანალიზისთვის მთავარ წყაროდ აქცევს.

ტორსა ღოსალი

გონების მიღმა: რეჟიმი, მედიაცია და შემეცნება ოცდამეერთე საუკუნის ნარატივში

Out of Mind: Mode, Mediation, and Cognition in Twenty-First-Century Narrative

by Torsa Ghosal

გამომცემლობა: Ohio State University Press, 2024

ლიტერატურის თეორიის, მულტიმოდალობის, კოგნიტური მეცნიერებისა და შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა კვლევების ინტეგრირებით, ეს წიგნი იკვლევს, თუ როგორ გამოისახება თანამედროვე თხრობაში აზრი. კვლევა ლავირებს იმერსიულ ლიტერატურულ ხმასა და თანამედროვე ტექსტების გაშუალებულ გარეგან ლოგიკას შორის. მისი ანალიზი მოიცავს მაგალითებს უახლესი ექსპერიმენტული მხატვრული ლიტერატურიდან და გრაფიკული თხრობის ფორმებიდან. შინაგან სამყაროსა და გარეგან არტიკულაციას შორის დამახულობა ცენტრალურია – როგორ არის განსახიერებული შემეცნება მულტიმოდალურ თხრობაში? ღოსალის ნაშრომი ნათელს ჰფენს რეპრეზენტაციის ეთიკურ საკითხებს: ვისი გონებაა წარმოდგენილი და როგორ? შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა მეცნიერებებთან არსებითი ჩართულობა მას როგორც დროულს, ასევე სოციალურად გაცნობიერებულს ხდის. კოგნიტური ნარატოლოგიისა და შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა კვლევების მკვლევარებისთვის ეს წიგნი განსაკუთრებით სასარგებლო იქნება. მკაფიო მსჯელობა, ზუსტი არგუმენტაცია და ძლიერი თეორიული საფუძველი ნაშრომს გამოარჩევს ნარატოლოგიურ კვლევებს შორის.

მიშელ ზერბა

თანამედროვე ოდისეები: კავაფისი, ვულფი, სეზერი

და არაპირდაპირობის პოეტიკა

Modern Odysseys: Cavafy, Woolf, Césaire, and a Poetics of Indirection

by Michelle Zerba

გამომცემლობა: Ohio State University Press, 2025

ზერბა „ოდისეას“ გადაიაზრებს, როგორც პოეტურ შაბლონს თანამედროვე მწერლებისთვის, რომლებიც რასის, გენდერისა და კოლონიური მეხსიერების საკითხებზე მუშაობენ.

ის ერთმანეთს ადარებს კავაფისის, ვირჯინია ვულფის და ემე სეზერის ნაწარმოებებს და ცდილობს გამოავლინოს, თუ როგორ გარდაქმნის თითოე-

ული ავტორი ჰომეროსის ფორმას და თავიანთ ტექსტებს პოლიტიკურ მნიშვნელობას ანიჭებს.

კავაფისის ბერძნული ანტიკურობის ელემენტური გადააზრებები, ვულფის ცნობიერების ნაკადის ირონია და სეზერის ანტიკოლონიური ეპოსი – თითოეული მათგანი იყენებს არაპირდაპირობას – ისტორიის მიმართ არაპირდაპირ დამოკიდებულებას.

ზერბა ავითარებს „ირიბი დამოკიდებულების პოეტიკის“ იდეას და ამტკიცებს, რომ ელიფსური სტილი ქმნის პოლიტიკურ სივრცეს მარგინალიზებული ხმებისთვის.

წიგნი შთამბეჭდავი სიცხადით აკავშირებს კლასიკურ ნაწარმოებებს, გენდერულ კვლევებსა და პოსტკოლონიურ ლიტერატურას.

ზერბას სიცხადე კანონიკური ავტორების თანამედროვე პერსპექტივით გადააზრებაში მისი მთავარი ძლიერი მხარეა.

მისი შედარებითი მეთოდი აჩვენებს, თუ როგორ შეიძლება მითიური არქიტექტურის ისე გადაკეთება, რომ მან გამოწვევა გამოუცხადოს ძალაუფლებას.

„თანამედროვე ოდისეები“ აუცილებლად წასაკითხი წიგნია რეცეფციული ესთეტიკით, კლასიკური ნაწარმოებების ინტერპრეტაციებითა და ლიტერატურული ტექსტების პოლიტიკური ანალიზით დაინტერესებული მკვლევარებისთვის. წიგნში კლასიკური ტექსტები გადააზრებულია პოსტკოლონიური და ფემინისტური კრიტიკის მეშვეობით.